

Sygn. akt VIII **Pa 122/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jolanta Łanowy-Klimek (spr.)
Sędziowie:	SSO Patrycja Bogacińska-Piątek SSR del. Magdalena Kimel
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa A. G. (1) (G.)

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o podwyższenie renty wyrównawczej

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrze

z dnia 14 maja 2018 r. **sygn. akt** IV P 519/16

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2 i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Z., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

(-) SSR del. Magdalena Kimel (-) SSO Jolanta Łanowy-Klimek (spr.) (-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. VIII Pa 122/18

UZASADNIENIE

Powód A. G. (2) wniósł pozew przeciwko (...) S.A. w K. domagając się podwyższenia renty wyrównawczej o kwotę 1.798,83 złotych miesięcznie poczynając od marca 2016r. oraz zapłaty zaległej renty w kwocie 10.992 zł za okres od 1 marca 2015r. do 29 lutego 2016r.

Uzasadniając swoje żądanie podał, że na skutek wypadku przy pracy, jakiemu uległ w dniu 14 grudnia 1990r. na KWK (...) w R. utracił całkowicie zdolność do pracy. Wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 stycznia 2003r. wydanym w sprawie o sygn. IV P 831/00 zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 16 lipca 2003r. przyznano

powodowi rentę wyrównawczą w kwocie 1.457,17 zł miesięcznie. Następnie strony zawierały ugody pozasądowe, w ramach których ustalały wysokość należnej powodowi, bieżącej renty wyrównawczej. Powód nie zgodził się jednak z propozycją wysokości renty przedstawionej przez pozwana w aneksach nr (...) i odmówił ich podpisania. Zdaniem powoda uwzględniając zarobki pracowników porównawczych kwota należnej mu renty wyrównawczej po odliczeniu świadczenia otrzymywanego z ubezpieczenia społecznego winna być wyższa niż wskazana w w/w aneksach przez stronę pozwaną.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu. Wskazała, że strony w sposób polubowny ustalały zasady naliczania powodowi renty wyrównawczej, co roku dokonując rozliczenia należnej powodowi renty i ustalając nową jej wysokości. Przyznała, że powód nie zaakceptował ostatecznej z propozycji zawartej w ugodzie z dnia 1 kwietnia 2016r., chociaż została ona sporządzona według dotychczasowych zasad. W ocenie pozwanej nie naruszyła ona w żaden sposób zasad naliczania renty i świadczeń.

Z dniem 29 czerwca 2017r. (...) S.A. w K. została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego, a jej zobowiązania przejęła Spółka (...) S.A. w B..

Wyrokiem z dnia 14 maja 2018r. sygn.. IVP 519/16 – Sąd Rejonowy w Z. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 22,25 zł tytułem renty wyrównawczej za miesiąc marzec 2018r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 marca 2018r. - (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2) i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

Powyższy wyrok zapadał w następującym stanie faktycznym:

Jak ustalono, powód A. G. (1) był pracownikiem KWK (...) w R. od października 1986r., początkowo został zatrudniony jako pracownik niewykwalifikowany, a następnie jako pomocnik ślusarza i górnik.

W wyniku wypadku przy pracy, jakiemu powód uległ w dniu 14 grudnia 1990r. u pozwanej utracił on zdolności do wykonywania pracy zarobkowej i przeszedł na rentę.

Wyrokiem z dnia 6 stycznia 2003r. wydanym w sprawie o sygn.akt IV P 831/00 zasądzono na rzecz powoda zaległą rentę wyrównawczą oraz ustalono, że od stycznia 2002r. będzie ona wynosić 1.457,17 zł miesięcznie. Jako pracowników porównawczych względem powoda uznano P. L., Z. P. i A. B..

Na podstawie kolejno zawieranych ugód sądowych z dnia 01 marca 2008r., 1 marca 2009r., 1 lutego 2010r. 1 lutego 2011r., 1 lutego 2012r., 19 lutego 2013r. oraz 18 lutego 2014r. strony ustaliły wysokość należnej powodowi renty, która stanowiła wyrównanie szkody w postaci utraconego zarobku oraz nagród. W §4 ugody pozasądowej z dnia 18 lutego 2014r. strony ustaliły, że poczynając od 1 marca 2014r. powód będzie otrzymywał rentę wyrównawczą w kwocie 2.403 złotych miesięcznie, na którą składała się będzie kwota 945,83 zł wynikająca z zawartej ugody oraz 1.457,17 zł z wyroku Sądu Rejonowego w R. Ś.. Strony nie wskazały daty końcowej trwania tej ugody. Kolejne ugody pozasądowe z dnia 3 marca 2015r. oraz 1 kwietnia 2016r. nie zostały podpisane przez powoda (bezsporne, przyznane).

Ponadto ustalono, iż P. L. został zatrudniony u pozwanej od lutego 1986r. i w stosunku pracy pozostawał do 11 lipca 2012r., a następnie przeszedł na emeryturę górniczą.

Z. P. pracę u pozwanej rozpoczął w kwietniu 1986r. i pracował do 15 lipca 2012r. w związku z przejściem na emeryturę. Natomiast A. B. w zatrudnieniu u pozwanej pozostawał od września 1988r., a na emeryturę górniczą przeszedł w marcu 2015r.

Bezsporne, od maja 2015r. pozwana wypłaca powodowi rentę wyrównawczą w kwocie 1.947 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, iż gdyby nie wypadek przy pracy powód mógłby przejść na emeryturę z dniem 1 stycznia 2012r.

Potencjalna emerytura powoda, gdyby przeszedł na nią z dniem 01 marca 2013r. wynosiłaby 3.632,49 zł netto miesięcznie, a po kolejnych waloryzacjach od marca 2015r. 3.717,74 zł, od marca 2016r. 3.726,67 zł, od marca

2017r. 3.742,92 zł i od marca 2018r. 3.824,29 zł. Uwzględniając kwotę renty wypłacanej powodowi z ubezpieczenia społecznego oraz rentę wyrównawczą wypłaconą powodowi przez pozwaną od marca 2018r. łączna nowa renta winna wynosić 1.969,25 zł i do wypłaty pozostaje kwota 22,25 zł miesięcznie. Za wcześniejsze okresy szkoda powoda w dochodach została w całości pokryta.

Dokonując powyższych ustaleń Sąd Rejonowy oparł się na dokumentacji zarobkowej przedłożonej przez stronę pozwaną oraz opiniach biegłego z zakresu rent Z. G..

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd I instancji uznał, iż roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie wyłącznie w zakresie renty wyrównawczej należnej powodowi za marzec 2018r. i to w zakresie kwoty 22,50 zł, bowiem okolicznością bezsporną było, że pozwana co miesiąc wypłaca powodowi kwotę 1.947 zł. Natomiast na dzień wyrokowania wymagalna była renta za marzec 2018r.

Wskazano, iż zgodnie z treścią art.907 § 2 kc jeżeli obowiązek płacenia renty wynika z ustawy, każda ze stron może w razie zmiany stosunków żądać zmiany wysokości lub czasu trwania renty, chociażby wysokość renty i czas jej trwania były ustalone w orzeczeniu sądowym lub w umowie. Zmiana stosunków w rozumieniu powyższej regulacji musi nastąpić po wydaniu wyroku ustalającego prawo do renty lub też po zawarciu ugody w tej sprawie. Znajduje to również potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale składu 7 sędziów z dnia 18 października 1972r. Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie o zmianę wysokości renty, ustalonej ugodą, sąd uwzględnia w ramach zmiany stosunków - na podstawie art. 907 § 2 k.c. - tylko okoliczności powstałe po zawarciu ugody (OSNCP 1973/3/38). W wyroku z dnia 06 grudnia 2000r. Sądu Najwyższy uznał, że uchylenie lub zmiana wysokości renty zasądzonej lub wypłacanej na podstawie ugody (także pozasądowej), bez czasowego ograniczenia, możliwe jest tylko w sytuacji określonej art.907 § 2 kc, a więc gdy nastąpiła zmiana stosunków (II UKN 125/00). Tym samym jedyną podstawą prawną, w oparciu o którą powód mógł domagać się podwyższenia renty wyrównawczej była regulacja art.907 § 2 kc.

Sąd I instancji wskazał, iż powód domagał się podwyższenia renty w związku ze wzrostem wynagrodzeń w górnictwie. W ocenie Sądu I instancji, z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynikało jednak, że brak podstaw do przeliczenia renty wyrównawczej powoda za okres sporny w oparciu o zarobki pracowników porównawczych, bowiem uwzględniając hipotetyczny staż pracy górniczej powoda, gdyby nie wypadek w pracy już w styczniu 2012r. mógłby on przejść na emeryturę górnica.

Sąd Rejonowy uznał, iż w sprawie o rentę wyrównawczą Sąd ustala, jak kształtowałyby się sytuacja zawodowa poszkodowanego, gdyby nie zdarzenie, które pozbawiło go zdolności do pracy. Sąd bierze pod uwagę najbardziej prawdopodobne okoliczności, a nie te, które są dla poszkodowanego najkorzystniejsze. Ustalając hipotetyczną datę przejścia na emeryturę Sąd Rejonowy przyjął najkorzystniejszą dla powoda sytuację spośród pracowników porównawczych. Wskazał dalej, iż A. B. na emeryturę przeszedł po 27 latach pracy i taki sam wariant Sąd przyjął w stosunku do powoda (1986r. plus 27 lat). W związku z powyższym przyjęto, że powód na emeryturę górnica, gdyby nie wypadek w pracy przeszedłby najpóźniej z dniem 1 marca 2013r.

Uwzględniając powyższe założenie, Sąd Rejonowy zlecił biegłemu wyliczenie potencjalnej emerytury na ten dzień. Nadto Sąd Rejonowy przyjął, że gdyby nie wypadek przy pracy przebieg pracy zawodowej powoda kształtowałyby się tak jak pracowników porównawczych, dlatego uznano, że A. G. (2) przepracowałby taką samą liczbę dniówek przodkowych (liczoną jako średnią) jak pracownicy porównawczy. W ocenie Sądu I instancji - brak było jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że powód przez cały hipotetyczny okres swojego zatrudnienia pracowałby na przodku. Jednocześnie zauważyć należy, że ta okoliczność w żaden sposób nie została wykazana przez stronę powodową, a to na niej spoczywał ciężar dowodu zgodnie z art. 6 kc.

Nadto wskazano, iż ugoda pozasądowa z 2008r. została zawarta na okres jednego roku. Kolejne ugody nie zawierały daty końcowej wypłaty renty wyrównawczej, a wyłącznie określały kwotę należnej powodowi bieżącej renty od określonej daty oraz wyliczenie renty z tytułu utraconych przez powoda nagród tj. nagrody barbórki i 14-tej pensji. W

tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, iż strony wiąże nadal ugoda sądowa z 2014 r., przy czym zgodnie z wyliczeniami biegłego powód powinien otrzymywać od marca 2018r. rentę wyrównawczą w kwocie 1.969,25 zł miesięcznie.

W tym stanie orzeczono jak w punkcie pierwszym wyroku, a w pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone.

Na podstawie art.102 kpc Sąd Rejonowy odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu kierując się zasadami słuszności oraz charakterem roszczenia dochodzonego przez powoda.

Apelację wniósł powód. Zaskarżył wyrok w częściowo, w zakresie punktu 2 i zarzucił :

1. Naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 par. kpc poprzez błędną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego i wywiedzenie z przeprowadzonych dowodów nieprawidłowych wniosków, co w konsekwencji doprowadziło do sprzecznych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez pominięcie ustaleń stron zawartych w ugodach i w konsekwencji nieuwzględnienie przy obliczaniu renty wyrównawczej dodatkowych składników wynagrodzenia takich jak nagrody pieniężne, „Barbórki” i 14 pensji, podczas gdy strony w ugodzie ustaliły sposób liczenia renty wyrównawczej,

2. Naruszenie prawa materialnego, a to : art. 907 par. 2 kc poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na pominięciu przez Sąd I instancji wystąpienia zmiany stosunków pomiędzy stronami, w sytuacji gdy po stronie powoda nadal występuje szkoda; oraz naruszenie art. 444 par. 2 kc w w. z art. 361 kc i art. 363 kc poprzez ich nie zastosowanie i w konsekwencji niewłaściwe określenie wysokości szkody powoda.

Powołując się na przytoczone wyżej zarzuty, powód domagał się zmiany wyroku i uwzględnienia powództwa w całości oraz zasądzenia od pozwanej kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w G. VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył co następuje:

Apelacja powoda jest uzasadniona.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżony wyrok nie jest trafny, albowiem nie odpowiada prawu. Sąd I instancji słusznie wskazał, iż podstawa prawna powództwa znajduje uzasadnienie w treści przepisu art. 907 par. 2 kc, natomiast dokonał błędnych ustaleń faktycznych w zakresie roszczenia zgłoszonego w pozwie, w szczególności ustaleń co do zmiany stosunków, o których mowa w cyt. regulacji. .

Inicjując rozważania , na wstępie wskazać należy, iż najistotniejszą okolicznością w niniejszej sprawie, w ocenie Sądu Okręgowego – pozostaje fakt , iż strony w toku procesu były zgodne co do tego, iż nadal skuteczne są postanowienia ugody pozasądowej łączącej strony w zakresie sposobu i zasad wyliczenia należnej powodowi renty wyrównawczej .

Wypada dla porządku ,przytoczyć w tym miejscu, iż wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 stycznia 2003r. wydanym w sprawie o sygn. IV P 831/00 zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 16 lipca 2003r. przyznano powodowi rentę wyrównawczą w kwocie 1.457,17 zł miesięcznie. Następnie strony zawarły ugodę w dniu 1 marca 2008r., na jej podstawie postanowiono, iż renta wyrównawcza dla powoda będzie ustalana jako różnica pomiędzy potencjalnym dochodem w kwocie netto, ustalonym wg „Regulaminu postępowania w sprawach przyznawania i wyliczania rent wyrównawczych " jakie otrzymywałaby osoba Poszkodowana na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, gdyby nadal pracowała w Kopalni a fatycznymi jej dochodami 9 tj. obejmującymi między innymi rentę inwalidzką z ZUS, bezpłatny deputat węglowy, wynagrodzenie za dodatkową pracę).

Kolejnymi aneksami (do powyższe ugody) : Nr 1 -z dnia 1.03.2009r., Nr 2 - 1.02.2010r., Nr 3 – z dnia 1.03.2011r., Nr 4 – z dnia 10.02.2012r., Nr 5 – z dnia 1.03.2008r. , Nr 6 – z dnia 18.02.2014r., a także ostatnim Nr 7 z dnia 3.03.2015r. , strony uzgadniały wysokość renty wyrównawczej dla powoda. W każdym z aneksów założenia , na podstawie których wyliczano powodowi wysokość renty wyrównawczej były takie same, a mianowicie: wyliczeń dokonywano przyjmując założenie, iż powód nadal był pracownikiem pozwanej. Takie założenia pozostają także w ostatniej ugodzie z dnia 3

marca 2015r. , którą powód podpisał, ale zakwestionował ostateczne wyliczenia, które w jego ocenie były dla niego niekorzystne.

Powód w toku procesu **nie domagał** się uznania zmiany stosunków, poprzez przyjęcie, iż byłby już potencjalnym emerytem górniczym, ale podnosił, nie kwestionując założeń wynikających z umowy – iż , wysokość renty wyrównawczej wyliczonej przez pozwaną na podstawie zarobków pracowników porównawczych , przyjętych do obliczenia renty wyrównawczej na dalszy okres - jest zaniżona.

Zauważyć należy, iż także pozwana w toku procesu nie zgłosiła ,iż powód byłby już potencjalnym emerytem.

Strony, bezspornie, nadal łączy umowa z dnia 1 marca 2008r.

A zatem, w ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy orzekł wbrew art. 907 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., bowiem niedopuszczalne jest dokonywanie zmian ustalonych kryteriów **obliczania szkody z urzędu**. Norma prawna zawarta w art. 907 § 2 k.c. wyraźnie wskazuje, że tylko strona może żądać zmiany wysokości świadczenia w razie zmiany stosunków.

Uwadze Sądu Rejonowego umknęło, że pozwana wypłaca powodowi raty renty wyrównawczej przy założeniu, że powód jest potencjalnym pracownikiem , a nie potencjalnym emerytem .

Należy zaznaczyć, że strony, zawierając umowę pozasądową, swobodnie ukształtowały stosunek prawny – art. 353¹ k.c. Należy podnieść za Sądem Apelacyjnym w Katowicach, że umowa jest umową, mocą której strony czynią sobie wzajemnie ustępstwa celem usunięcia niepewności co do roszczeń wynikających z łączącego ich stosunku prawnego lub uchylecia istniejącego lub mogącego powstać w przyszłości sporu – wyrok z dnia 24 czerwca 1997 roku, w sprawie I ACa 209/97, opublikowany w OSA z 1998 roku, Nr 11-12, poz. 50. Sąd Najwyższy stwierdził, że wedle art. 917 k.c. przedmiotowo istotnym elementem umowy są wzajemne ustępstwa; jednakże dla poczynienia wzajemnych ustępstw nie jest konieczne istnienie niepewności lub sporu co do roszczeń wynikających ze stosunku prawnego, w zakresie którego umowa jest zawierana; wzajemne ustępstwa mogą mieć na celu zapewnienie wykonania roszczeń - wyrok z dnia 24 lipca 2002 roku, w sprawie I CKN, opublikowany w LEX nr 56895.

Jeżeli strony w sposób niewadliwy podjęły i złożyły oświadczenia co do ustępstw, które sobie nawzajem czynią, nie ma podstaw do kwestionowania ich woli. Obiektywna ocena, czy każda ze stron rzeczywiście poniosła/ponosi uszczerbek i czy ustępstwa są ekwiwalentne, nie ma wpływu na ważność umowy. Decydujące jest subiektywne pojmowanie własnego interesu w chwili zawarcia porozumienia. Umowa pozasądowa z dnia 1 marca 2008r., zmieniana następnie kolejnymi aneksami , zawierającymi co roku - wiąże strony niniejszego postępowania. Strony nie kwestionowały treści umowy pozasądowej i nie uchylili się od skutków prawnych w rozumieniu art. 918 k.c.

Strony w umowie pozasądowej ustaliły w sposób wyraźny i konkretny kryteria obliczenia szkody w dochodach (tj. różnicy między potencjalnym wynagrodzeniem za pracę a faktycznym świadczeniem wypadkowego – art. 444 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

Jak już pokreślono wyżej, Sąd I instancji, w tych okolicznościach sprawy, nie miał uprawnienia do działania z urzędu w zakresie ustalonych kryteriów obliczania szkody z urzędu. W szczególności ustalenie wysokości szkody w dochodach, przy założeniu iż powód byłby potencjalnym emerytem górniczym.

Reasumując, zdaniem Sądu Okręgowego na mocy art. 385 par. 4 kpc, wyrok podlega uchyleciu w zakresie punktu 2 , w którym Sąd Rejonowy oddalił powództwo, uznając, iż powód nie ponosi szkody w dochodach, albowiem Sąd nie rozstrzygnął co do istoty sprawy.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd I instancji dokona ustaleń mając na uwadze przepis art. 907 par. 2 kc w zakresie czy w sprawie zachodzi zmiana stosunków , o której mowa w cyt. regulacji, ale przy założeniu, iż zasady obliczania szkody w dochodach powoda strony ustaliły zakładając, iż jest on nadal traktowany przez pracodawcę jak potencjalny

pracownik a nie emeryt. Bezprzedmiotowe są bowiem ustalenia co do ewentualnej daty przejścia powoda na emeryturę i wysokości potencjalnej emerytury powoda. Sąd I instancji uzupełni postępowanie dowodowe o zarobki pracowników porównawczych i wtedy przeprowadzi dowód z opinii biegłego z zakresu emerytur.

(-) SSR del. Magdalena Kimel (-) SSO Jolanta Łanowy-Klimek (spr.) (-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek

Sędzia Przewodniczący Sędzia